

9. Шахов В. І. Формування мотивації навчально професійної діяльності студентів / В. І. Шахов // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія, випуск 42. Ч. 1. / Редкол. : В. І. Шахов (голова) та ін. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2014. – 372 с.

References

1. Baiurko N. V. Eksperymental'na perevirka orhanizatsijno-pedahohichnykh umov formuvannia hotovnosti majbutnikh uchyteliv biolohii do rozvytku ekolohichnoi kompetentnosti uchniv / N. V. Baiurko // Visnyk Kam'ianets'-Podil's'koho universytetu imeni Ivana Ohiiienka. Seriiia Ekolohiia / [redkol.: L. H. Liubins'ka (vidp. red.) ta in.]. – Kam'ianets'-Podil's'kyj : Kam'ianets'-Podil's'kyj universytet imeni Ivana Ohiiienka, 2017. – Vypusk 2. – S. 21-33.
2. Baiurko N. V. Elementy ekolohichnoi osvity shkoliariv u protsesi vyvchennia biolohii / N. V. Baiurko // Materialy Vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii «Pryrodnycha osvita i nauka dlia staloho rozvytku Ukrainy : problemy i perspektyvy» (1–3 zhovtnia 2014 roku, m. Hlukhiv) – Sumy : Vydavnytstvo «Yaroslavna», 2014 r. – S. 172-175.
3. Baiurko N. V. Pidhotovka majbutnikh uchyteliv biolohii do rozvytku ekolohichnoi kompetentnosti uchniv osnovnoi shkoly : monohrafiia / Nataliia Vasylyvna Baiurko. – Vinnytsia, TOV "Nilan_LTD", 2017. – 256 s.
4. Baiurko N. V. Pozaklasna robota z ekolohichnoi osvity i vykhovannia uchniv. Navchal'no-metodychnyj posibnyk / N. V. Baiurko. – Vinnytsia, 2007. – 105 s.
5. Olijnyk N. Yu. Formuvannia ekolohichnoi kompetentnosti studentiv hidrometeorolohichnoho tekhnikumu u protsesi navchannia informatsijnykh tekhnolohij : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / Olijnyk Nataliia Yuriivna ; Ukrains'ka inzhenerno-pedahohichna akademiia. – Kh., 2005. – 19 s.
6. Sliusarenko O. Kvalifikatsijna kryterial'nist' kompetentnosti : poniatijno-metodolohichni aspekty / O. Sliusarenko // Filosofiia osvity : naukovyj chasopys. – 2009. – № 1–2 (8). – S. 287-299.
7. Frytsiuk V. A. Profesijnyj samorozvytok majbutn'oho vchytelia / V. A. Frytsiuk // Naukovi zapysky Vinnyts'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhajla Kotsiubyn's'koho. Seriiia: Pedahohika i psykholohiia : zb. nauk. prats'. – Vypusk 39 / Redkol. : V. I. Shakhov (holova) ta in. – Vinnytsia: TOV «Nilan LTD», 2013. – S. 247-250.
8. Shapran Yu. P. Ekolohichna kompetentnist' majbutnikh uchyteliv biolohii: ii sutnist' ta diahnostyka / Yu. P. Shapran // Postepy w nauce w ostatnich latach. Nowych rozwiązań. (28.12.2012 – 30.12.2012). 2012. – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», Str. 34.
9. Shakhov V. I. Formuvannia motyvatsii navchal'no profesijnoi diial'nosti studentiv / V. I. Shakhov // Naukovi zapysky Vinnyts'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhajla Kotsiubyn's'koho. Seriiia : Pedahohika i psykholohiia, vypusk 42. Ch. 1. / Redkol. : V. I. Shakhov (holova) ta in. – Vinnytsia: TOV «Nilan LTD», 2014. – 372 s.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2020 р.

УДК 37.013.75

DOI 10.31652/2415-7872-2020-62-80-87

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПИТУВАННЯ СТУДЕНТІВ ЩОДО ЯКОСТІ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

О. О. Бекас

orcid.org/0000-0002-7075-6335

С. І. Губіна

orcid.org/0000-0001-5743-350

М. О. Давидюк

orcid.org/0000-0002-2055-601

Першим принципом менеджменту якості, покладеним в основу стандартів, є орієнтація на споживача. До споживачів діяльності закладу вищої освіти відносять як зовнішніх (роботодавці, держава і суспільство в цілому), так і внутрішніх (студенти, викладачі, керівництво ЗВО). Визначення ступеня задоволеності внутрішніх споживачів є одним із головних завдань менеджменту якості. Така оцінка необхідна для коригування дій в освітніх процесах ЗВО та внесення змін до управління організацією, освітніх програм і технологій навчання.

У статті представлено аналіз результатів опитування студентів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Центром внутрішньої системи забезпечення якості освіти, що функціонує в закладі.

Ключові слова: моніторинг, ЗВО, якість освіти, анкетування, результати опитування, студенти, освітні програми, освітні послуги.

THE ANALYSIS OF THE RESULTS OF THE SURVEY OF THE STUDENTS ON THE QUALITY OF PROVIDING EDUCATIONAL SERVICES

O. Bekas, S. Hubina, M. Davydiuk

The main principle of quality management lying at the basis of the standards is consumers' orientation. The consumers of the activity of higher educational institution include both external (employers, the state and society in general), and internal consumers (students, teachers, management of HEE). One of the main tasks of quality management is determining the degree of satisfaction of internal consumers. This kind of assessment is necessary to adjust the actions taken in HEE educational process and to make changes in the management, educational programmes and teaching technologies. Information about current needs and expectations of VSPU consumers is obtained through the survey conducted at certain time intervals or on completion of certain disciplines. Implementing a questionnaire, as one of the monitoring mechanisms, is a rather complicated process. This is due to the fact that the human factor plays a decisive role in questionnaires. This means that a person acts as a "sensor" in the measurement, and quite often the object which is assessed is a person himself. In this case the results should be evaluated very carefully and thoroughly. The article presents the analysis of the results of the survey of the students of the Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University conducted by the Center of internal quality assurance system of education, which operates in the institution. The article is devoted to the study of the state and problems of education quality and educational activity management. The authors, based on the results of surveys, show a real picture of education quality and educational activity management, which enables to identify problems and outline the necessary ways to solve them.

Keywords: monitoring, HEE, quality of education, questionnaire, results of the survey, students, educational programmes, educational services.

Якість освіти визначає якість життя людини й суспільства. Нині якісна освіта характеризується не лише високим рівнем знань, умінь і навичок, компетентностей і креативу випускників різних освітніх програм, а й глибиною особистісного, світоглядного, громадянського розвитку молодого покоління. Тому питання якості освіти повинно розглядатися передусім із позиції людських та соціальних цінностей. Нині Україна робить впевнені кроки до розбудови системи забезпечення якості освіти, щоб сформувати довіру суспільства до закладів освіти, органів управління освітою та гарантувати високий рівень якості освітніх послуг, що надаються різними типами закладів освіти.

Відповідно до Закону України «Про освіту», якість освіти – це відповідність результатів навчання вимогам, установленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором щодо надання освітніх послуг. Якість освітньої діяльності – це рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що гарантує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг.

Поняття «якість освіти» у світовій освітній практиці має різні трактування та смислові інтерпретації. У широкому сенсі якість освіти – це збалансована відповідність процесу, результату та освітньої системи меті, потребам і соціальним нормам (стандартам) освіти. У вузькому розумінні якість освіти – зводиться здебільшого до переліку вимог до особистості, освітнього середовища й системи освіти, яка реалізує їх на певних етапах навчання [4, 5].

На думку С. Гончаренка, що її поділяють більшість вітчизняних освітян, якість освіти – це узагальнений показник розвитку суспільства в певному часовому вимірі. Тому цю категорію варто розглядати в динаміці тих змін, що характеризують поступ держави в контексті світових тенденцій: освіта рухається до консолідації та інтеграції у світове співтовариство чи протистоїть йому, ставлячи власні інтереси понад усе [1].

О. Локшина, зі свого боку, визначає якість освіти як суспільну характеристику, а не предмет змагання чи політичний аргумент в оцінюванні розвитку держави на конкретному етапі її становлення [3]. Тому суб'єкти освітнього процесу по-різному оцінюють його якість, зокрема через такі поняття, як «суспільний ідеал освіченості людини»; «процес організації навчання і виховання»; «результат навчальної діяльності»; «критерій функціонування освітньої системи».

Якість освіти не може бути забезпечена ні на локальному, ні на загальнодержавному рівні без належної системи управління. Механізм управління якістю освіти досліджували В. Александров, С. Домбровська, В. Луговий, Т. Лукіна, С. Шевченко. Науковці стверджують, що управління якістю освіти містить механізми й заходи впливу на функціонування освітніх систем і враховує тенденції розвитку освіти. Для цього варто налагодити систему моніторингу освіти, визначальною метою якої є накопичення, оцінювання та аналіз її якісних показників на всіх рівнях функціонування, поширення й доступу до цієї інформації громадськості та всіх користувачів освітніх послуг, поліпшення управління для підвищення якісних показників в освіті.

Система моніторингу якості освіти підпорядкована ієрархічним зв'язкам освітньої системи, тому об'єктами оцінювання можуть бути всі: студенти, викладачі, заклади освіти та їхні керівники, органи управління всіх рівнів та їхні інфраструктурні підрозділи тощо.

Як зазначає незалежний освітній аналітик-консультант Ю. Федорченко [6], предметом освітнього моніторингу є процедури оцінювання та забезпечення якості освіти. Суб'єктом такого моніторингу є агенції оцінювання та забезпечення якості освіти.

Особливості функціонування системи забезпечення якості на кожному рівні освіти регламентовані спеціальними законами. У статті 6 Закону України «Про освіту» «Засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності» визначено, що однією із засад державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є: забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності. Система менеджменту якості освітнього процесу передбачає наявність і активне використання інструментів оцінювання навчальних досягнень студентів, а також засобів для моніторингу активності і зацікавленості тих, хто навчається, педагогічними умовами надання освітніх послуг, тобто тими формами, методами і засобами навчання, контролю досягнень, які практикуються в академічному середовищі конкретного ЗВО.

Мета статті – представити аналіз результатів опитування студентів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Центром внутрішньої системи забезпечення якості освіти, що функціонує у закладі.

Одним із дієвих механізмів, які дозволяють формулювати твердження про якість освітніх послуг, що їх надає ЗВО, є проектування й упровадження ефективних систем управління якістю освітнього процесу. Однак ніхто не може бути впевненим в успіху своєї справи, якщо він не впровадив методи і засоби збору й аналізу інформації про свою діяльність. При цьому особливого значення набуває процедура самооцінювання. Оскільки для надання якісних послуг ЗВО має забезпечити усі належні умови для досягнення цієї мети.

На першому етапі реалізації самооцінювання усіма структурними підрозділами ЗВО ефективним інструментом отримання об'єктивної інформації про якість освітніх послуг, що їх надає заклад, може стати анкетування студентів стосовно їхньої задоволеності освітнім процесом, оскільки найбільш достовірна інформація про справи в академічному середовищі може бути отримана від людей, які беруть безпосередню участь у функціонуванні цього середовища. Анкетування студентів варто здійснювати не лише на первинному етапі розробки системи менеджменту якості, але й у ході її функціонування для покращення й удосконалення освітньої діяльності.

Логічно припустити, що для цього має бути створена система моніторингу задоволеності студентів якістю освітнього процесу, станом викладання дисциплін на різних освітніх програмах, якістю функціонування різних структурних підрозділів ЗВО. Повинен також бути розроблений відповідний інструментарій для такого оцінювання, визначені відповідальні особи, виконавці, необхідні ресурси і план проведення анкетування. Процес анкетування не можемо розглядати окремо, лише у системному взаємозв'язку з іншими напрямками освітньої діяльності ЗВО.

Центр внутрішньої системи забезпечення якості освіти у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського у своїй діяльності керується законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», Положенням про внутрішню систему забезпечення якості освіти у ВДПУ.

Також у своїй роботі Центр орієнтується на сучасні тенденції змін в освіті, студентоцентрованість навчання, створення індивідуальної освітньої траєкторії, переймає досвід інших ЗВО, де такі центри створені раніше.

Мета Центру полягає у реалізації стратегії і політики із внутрішнього забезпечення якості в університеті, встановлення відповідності рівня якості освітніх послуг вимогам державних, європейських і міжнародних освітніх стандартів, стейкхолдерів (держави, суспільства, ринку праці, учасників освітнього процесу).

Основною метою моніторингу та перегляду освітніх програм є підтвердження їхньої актуальності з урахуванням світових тенденцій розвитку відповідної галузі знань і затребуваності на ринку праці, підвищення якості та ефективності організації освітнього процесу, задоволення потреб здобувачів вищої освіти.

Система моніторингу та перегляду освітніх програм відбувається за участю студентів та зацікавлених сторін і передбачає проведення відповідних процедур, пов'язаних з одержанням та аналізом інформації щодо змістовності та організації освітнього процесу, за програмами через:

- експертне оцінювання актуальності змісту освітніх програм та підготовленості випускників до професійної діяльності представниками ринку праці;
- оцінювання стану організації освітнього процесу здобувачами вищої освіти, моніторинг успішності та навчальних досягнень здобувачів вищої освіти;
- оцінювання актуальності змісту освітніх програм, їхньої відповідності найновішим дослідженням відповідної галузі, змінам потреб суспільства та організації освітнього процесу факультетами (інститутами), кафедрами та викладачами;

- узагальнення та оперативне реагування на поточну інформацію стосовно змісту освітньої програми, проблемних ситуацій та порушень щодо її реалізації;
- визначення ефективності процедур оцінювання студентів, очікувань, потреб та задоволеності студентів щодо освітньої програми;
- оцінювання освітнього середовища і служби підтримки студентів та їхньої відповідності цілям освітньої програми.

За результатами моніторингу та перегляду освітніх програм у разі необхідності відбувається їх оновлення.

Здобувач вищої освіти відіграє ключову роль у процесі моніторингу, який дозволяє визначити реалістичність навчального навантаження та співвідношення навчальної діяльності з часом, відведеним на її виконання.

Центр внутрішньої системи забезпечення якості освіти ВДПУ регулярно проводить опитування здобувачів вищої освіти, які навчаються за різними освітніми програмами, стосовно якості викладання та якості роботи різних структурних підрозділів, які забезпечують комфортні умови життя та навчання студентів.

Теорія і практика підготовки студентів в університеті вже давно довела необхідність регулярного анкетування та його ефективність за дотримання певних умов проведення [2, 7].

У педагогічних дослідженнях анкетний метод застосовується з різними діагностичними цілями. Розглядаючи проблему задоволеності студентів навчанням на конкретній освітній програмі ми зіткнулися з проблемою відсутності єдиного підходу і рекомендацій щодо розробки змісту анкет, який має бути до певної міри універсальним і зручним та зрозумілим для інтерпретацій. Своєю чергою не є припустимим широкий спектр таких інтерпретацій, оскільки вони даватимуть нечітку картину. Все має бути максимально зрозумілим і не припускати багатозначності потрактувань.

Як і в будь-якому діагностичному інструментарії, в анкетуванні є свої сильні й слабкі сторони. Сильна сторона – можливість обстежити значну кількість респондентів у обмежений термін без особливих затрат, і тим самим, на основі статистичної обробки одержаних даних та їхнього аналізу, встановити об'єктивні фактори, що стосуються досліджуваних проблем і явищ. Слабкий бік анкетування полягає в тому, що питання мають стандартизований характер, що не завжди дозволяє побачити максимально повну картину стосовно досліджуваних проблем і явищ. Принагідно згадаємо поради В. Загвязинського: для підвищення об'єктивності опитування необхідно однозначно й чітко формулювати питання, не давати питань-підказок, використовувати опосередковані питання, що виявляють цікаві дослідникам оцінки. До того ж питання анкети мають бути пов'язані між собою і за змістом почасти перекивати одне одного, що дозволить перевірити достовірність відповідей [2].

Ураховуючи рекомендації щодо проведення подібного роду досліджень, ми розробили анкету для студентів, здобувачів вищої освіти, яка містила певні тематично-змістові блоки, що відображали різні сторони освітнього процесу.

У більшості блоків було використано питання закритого типу, опосередковані питання, питання з виставленням оцінки, з вибором градації та з ранжуванням, що мало на меті показати більш повну картину задоволеності ЗВО навчанням на конкретній освітній програмі.

У 2019 році проводилося анкетування студентів спеціальності 014 Середня освіта (Здоров'я людини), які навчаються за освітньою програмою Середня освіта. Здоров'я людини. У дослідженні брали участь 40 (із 44) студентів 3-го та 4-го курсів денної форми навчання, що складає 90,9 % від загальної кількості студентів.

Представимо отримані результати анкетування студентів.

Залучення здобувачів вищої освіти до періодичного перегляду ОП, обговорення структурних компонентів ОП та інших процедур забезпечення її якості. Результати анкетування показали, що більше 90% студентів, які навчаються за освітньою програмою Середня освіта. Здоров'я людини, ознайомлені з її змістом, інші – частково ознайомлені. Третина опитаних респондентів брали участь в усному обговоренні та відборі пропозицій щодо змісту освітньої програми на етапі внесення змін. Ці респонденти засвідчили, що їхні пропозиції були переважно або частково враховані на цьому етапі.

Результати анкетування привертають увагу тим, що на сьогодні у студентів є пропозиції щодо перерозподілу обсягу аудиторної і самостійної роботи на користь аудиторної з таких освітніх компонент, як «Масаж загальний і самомасаж» (обов'язкова освітня компонента) та вибіркового освітнього компонент з ігрових видів спорту; перенесення окремих загальних освітніх компонент до розділу вибіркового компонентів.

Рівень задоволеності здобувачів вищої освіти методами навчання і викладання за ОП. Здобувачі вищої освіти під час анкетування засвідчили, що цілком задоволені методами навчання (90%) або частково задоволені – 10%. Опитуванням не виявлено наявності освітніх компонент, методами викладання яких не

задоволені. Серед освітніх компонент, студенти виділили ті, якими вони найбільше задоволені, це – «Масаж загальний і самомасаж» та «Методика навчання основ здоров'я, валеології та проведення виховної роботи з формування мотивації до здорового способу життя». Серед переваг використання методів навчання здобувачі вищої освіти відзначили, зокрема, можливість вести відкритий діалог, дискусії, можливість саморозвитку, належну професійну підготовку викладачів. Переважна більшість студентів не вказували недоліків у використанні методів навчання і викладання освітніх компонент за освітньою програмою Середня освіта. Здоров'я людини.

Рівень здобуття компетентностей під час практичної підготовки. У ході анкетування більшість студентів (62,5%) оцінили рівень задоволеності компетентностями, набутими під час практичної підготовки за ОП, як «високий», 27,5% – як «дуже високий», а 12,5% – як «нейтральний». Це свідчить про те, що практична підготовка здобувачів освіти за ОП «Середня освіта. Здоров'я людини» проходить загалом на належному рівні.

Надання інформації щодо цілей, змісту та очікуваних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання. Результати анкетування здобувачів вищої освіти підтвердили, що практично усім надається попередня інформація щодо змісту, цілей і очікуваних результатів навчання із навчальних дисциплін перед початком їх викладання. Це відбувається переважно на першій лекції в усній формі (85%) або письмово (15%). Про порядок та критерії оцінювання здобувачам інформують заздалегідь – переважно перед початком занять або на першому занятті. У більшості випадків інформацію студенти отримують від викладача особисто в усній формі та письмово через старосту.

Всі викладачі забезпечують студентам доступ до інформаційних ресурсів, переважно надаючи їм паперові або електронні матеріали. Близько половини респондентів використовують інформаційні матеріали, розташовані на сайті університету; 45% здобувачів ще користуються бібліотекою, а 75% – використовують для отримання інформації сайти за порадами викладачів. Серед форм інформаційного забезпечення освітніх компонентів більшість студентів, які навчаються за освітньою програмою, заявили, що віддають перевагу електронним матеріалам. Авторські паперові матеріали викладачів застосовують близько половини респондентів. Здобувачі підтверджують доступність для них навчальних та робочих програм з дисциплін, методичних вказівок, навчальних посібників у електронній формі.

Загалом студенти позитивно оцінюють загальний рівень надання викладачами інформації з освітніх компонент: 75% – на відмінно; 25% – на добре. Однак слід зауважити побажання студентів щодо збільшення україномовного науково-методичного контенту для вдосконалення практичної діяльності з обраного фаху.

Надання інформації про форми контрольних заходів та критерії оцінювання. У ході анкетування здобувачі вищої освіти зазначили, що вважають справедливим оцінювання під час семестрових контрольних заходів – 97,5% та переважно справедливим під час поточних контрольних заходів – 92,5%. Здобувачі підтверджують, що викладачі на початку вивчення освітньої компоненти проводять співбесіду щодо зрозумілості критеріїв оцінювання, тобто частина викладачів застосовують практику збору інформації від студентів про чіткість та зрозумілість ними критеріїв оцінювання (так – 5%, більшість викладачів – 25%, іноді – 45%).

Серед форм проведення контрольних заходів здобувачі найбільше віддають перевагу усному опитуванню або тестуванню, письмовому опитуванню – меншою мірою (62,5%). Загалом, аналіз анкетування засвідчує, що здобувачі вищої освіти вчасно одержують інформацію про форму проведення контрольних заходів та критерії оцінювання, переважна більшість респондентів вважає оцінювання справедливим.

Рівень професіоналізму викладачів під час конкурсного добору. У ході опитування виявлено, що 67,5% здобувачів вищої освіти вважають, що усі викладачі, які забезпечують викладання освітніх компонентів, мають належний рівень професіоналізму, а 32,5% опитаних вважають, що більшість викладачів є професіоналами своєї справи. Переважна більшість студентів підтвердили, що на освітній програмі періодично проводиться опитування щодо задоволеності студентів стилем і методами викладання освітніх компонент. Таким чином, проведене анкетування підтверджує позитивну оцінку професіоналізму викладацького складу з даної освітньої програми.

Залучення до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців. За результатами опитування здобувачів вищої освіти виявлено, що вони в переважній більшості задоволені фактом залучення професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців до проведення аудиторних занять, про що свідчать відповіді на таке питання анкети: «Чи достатній обсяг занять, у яких брали участь професіонали-практики, експерти, роботодавці»: «Достатньо для якісного навчання» – 45%; «Вистачає, хотілося б більше» – 45%; «Дуже мало, треба більше» – 10%.

При цьому, 55% опитаних оцінюють якість занять за участю професіоналів-практиків, експертів, роботодавців як «завжди високу» і 45% опитаних як «переважно високу».

Проведене анкетування підтверджує важливість для студентів занять, у яких беруть участь професіонали-практики або роботодавці. При чому слід зазначити, що за цією освітньою програмою зі студентами працюють близько 20% викладачів, які на постійній основі або за сумісництвом займаються практичною діяльністю в освітньому середовищі загальноосвітньої школи або у закладах охорони здоров'я чи у сфері реабілітаційних послуг.

Задоволеність потреб та інтересів здобувачів вищої освіти та безпечність освітнього середовища для життя і здоров'я. Університетом вживаються заходи для виявлення і врахування потреб та інтересів здобувачів вищої освіти за ОП Середня освіта. Здоров'я людини. У ході анкетування виявили, що з метою створення сприятливого освітнього середовища для студентів, з ними проводилося опитування стосовно їхніх потреб та інтересів. Останнє анкетування показало, що здобувачі вищої освіти у своїй більшості задоволені можливостями, які надає їм освітнє середовище університету.

Результати проведеного анкетування здобувачів вищої освіти засвідчили позитивну оцінку стану забезпечення охорони праці та безпеки життєдіяльності в університеті. При цьому практично всі студенти стверджують, що з ними регулярно проводяться інструктажі з відповідних питань безпеки (95%).

Питання щодо безпеки життя і здоров'я студентів обговорюються переважно на зустрічах з наставником і в ході «інструктивних бесід з викладачами під час вивчення навчальних дисциплін» (85%), на факультативних заняттях (62,5%), у бесідах з представниками адміністрації ВДПУ (57%).

Рівень підтримки у ВДПУ психічного здоров'я студентів здобувачі вищої освіти оцінили у своїй більшості як достатній (75%), про недостатню підтримку зазначають 12,5% опитаних, стільки ж студентів оцінюють її на відмінно.

Здобувачі вищої освіти зазначили, що серед найбільш поширених можливостей підтримки психічного здоров'я вони практикують «участь у студентських гуртках» (83%); звернення до психологічної служби ВДПУ – 17,4%; звернення до консультативно-тренінгового центру ВДПУ – 13%.

Отримані дані дозволяють дійти висновків про належний рівень підтримки психічного здоров'я студентів у ВДПУ і наявні для цього на базі закладу можливості і ресурси.

Механізм освітньої, організаційної, інформаційної, консультативної та соціальної підтримки здобувачів вищої освіти. У ході анкетування здобувачі вищої освіти засвідчили, що з питань інформаційної, організаційної, консультативної та соціальної підтримки з ними проводили зустрічі посадові особи університету різного рівня. Зокрема, наставник групи, завідувач кафедри (82,5%), заступник декана з навчальної роботи (67,5%), заступник декана з виховної роботи (37,5%).

В опитуванні студенти відзначили, що з розгляду питань згаданих видів підтримки, регулярно організовують зустрічі з академічною групою представники ректорату (відмітили 90% респондентів) та заступники декана. Усі проблеми протягом періоду навчання студенти вирішували через звернення в усній формі до наставника академічної групи (85%), заступника декана з навчальної роботи (62,5%) або коменданта гуртожитку (у період проживання в ньому) – 50%.

За результатами опитування з'ясовано, що у ВДПУ забезпечено належний рівень освітньої, організаційної, інформаційної, соціальної та консультативної підтримки студентів, про що свідчать такі результати оцінювання:

- «Освітня підтримка» – високий рівень (32,5%) та достатній рівень (67,5%);
- «Організаційна підтримка» – високий рівень (27,5%) і достатній рівень (72,5%);
- «Інформаційна підтримка» – високий рівень (32,5%) і достатній рівень 67,5%;
- «Соціальна підтримка» – високий рівень (18,0%) і достатній рівень (82,5%);
- «Консультаційна підтримка» – високий рівень (18%) і достатній рівень (82,5%).

Конкретних пропозицій щодо покращення різних видів і напрямів підтримки студентів у ВДПУ респонденти у своїй переважній більшості не надали. Це свідчить, що вибудована в основних своїх параметрах система освітньої, інформаційної, організаційної, консультативної та соціальної підтримки в університеті діє достатньо ефективно.

Процедури проведення контрольних заходів, процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. У ході анкетування з'ясовано, що переважна більшість респондентів (92,5%) ознайомлені з процедурами контрольних заходів в університеті. Частково про неї знають лише 7,5%. Переважна більшість здобувачів (75%) цілком згодні з тим, що наявні процедури проведення контрольних заходів запобігають конфлікту між студентом і викладачем щодо об'єктивності оцінювання, а 25% опитаних погодилися із цим лише почасти. Заперечних відповідей серед респондентів на це питання не було, що дає підстави стверджувати про належний рівень організації контрольних заходів, і це підтверджує наступне опосередковане питання анкети: «Чи забезпечують процедури контрольних заходів об'єктивність та неупередженість оцінювання», більшість відповідей на яке виявилися ствердними: «Так» – 67,5%, «Частково» – 32,5%, «Ні» – 0. Студенти не висловили пропозицій щодо вдосконалення вказаних процедур.

Політика та процедури врегулювання конфліктних ситуацій. Результати проведеного анкетування здобувачів вищої освіти показали, що студентам, які навчаються за ОП Середня освіта. Здоров'я людини, невідомі випадки корупції, сексуальних домагань та дискримінації у ВДПУ. На питання «Чи були Ви учасником або свідком конфліктної ситуації у ВДПУ, пов'язаної з сексуальними домаганнями?», «Чи були Ви учасником або свідком конфліктної ситуації у ВДПУ, пов'язаної з дискримінацією?», «Чи були Ви учасником або свідком конфліктної ситуації у ВДПУ, пов'язаної з корупцією?» 100% респондентів обрали відповідь «Ніколи не був».

У ході анкетування з'ясували, що здобувачі вищої освіти ознайомлені з процедурою розгляду скарг у університеті – це 67,5%, та частково ознайомлені – 25% опитаних. Частина студентів брали участь в опитуваннях, які проводилися в академічних групах на предмет наявності фактів сексуальних домагань, дискримінації, корупції.

Отже, результати проведеного анкетування свідчать про належні умови для формування та підтримки соціального здоров'я здобувачів вищої освіти у ВДПУ під час освітнього процесу за ОП Середня освіта. Здоров'я людини.

Анкетування здобувачів вищої освіти стосовно змісту, структури, кадрового забезпечення та якості викладання за ОП «Середня освіта. Здоров'я людини» дозволяє констатувати високий рівень задоволеності студентів усіма складовими освітнього процесу.

Також анкетовано 50 викладачів, які забезпечують викладання навчальних дисциплін за освітньою програмою Середня освіта. Здоров'я людини. Результати опитування викладачів показали, що більшість (80%) із них усвідомлюють власну відповідальність за самостійний вибір форм і методів викладання дисципліни відповідно до її цілей, розуміють необхідність такого вибору.

При цьому опитані нами викладачі у своїй більшості (76%) стверджують, що у ВДПУ достатньою мірою створені умови для вільного вибору форм і методів викладання і вони використовують цю можливість (74%).

Найбільшу можливість самостійного вибору методів і форм навчання опитані викладачі використовують під час підготовки й проведення аудиторних занять і організації самостійної роботи студентів (50% респондентів).

Найчастіше наші респонденти обирають «словесні» (74%), «ігрові» (76%), «наочні» (90 %) і «практичні» (96%) методи навчання, майже всі викладачі використовують чи фрагментарно використовують (тобто час від часу, залежно від цілей конкретної навчальної дисципліни) усі перераховані в анкеті методи навчання.

Підсумовуючи викладене вище, можна стверджувати, що результати анкетування науково-педагогічних працівників підтвердили свободу вибору ними форм і методів навчання та викладання.

Висновок. Розроблену й апробовану анкету можемо розглядати як універсальний діагностичний інструмент, що дозволяє відстежити динаміку рівнів і ступенів задоволеності здобувачів вищої освіти (які навчаються за різними освітніми програмами) освітнім процесом та різними засобами, які забезпечують його ефективність, зокрема, соціально-побутовими, фінансово-економічними, гуманітарними, методологічними, психологічними, культурними тощо.

Таким чином, запропонований підхід до оцінювання якості освітнього процесу за допомогою узагальнених характеристик, які відображають різні сторони й аспекти навчання за освітньою програмою здобувачів освіти, дозволяє керівництву ЗВО, усім структурам, дотичним до освітнього менеджменту, в тому числі моніторинговим центрам, стейкхолдерам, замовникам освітніх послуг бути у курсі запитів споживачів, постійно відстежувати тенденції у нових вимогах ринку праці, виявляти слабкі місця в організації освітнього процесу, і своєчасно здійснювати коригувальні й профілактичні дії, проектуючи на основі отриманих результатів інноваційні форми діяльності та стратегії розвитку.

Література

1. Гончаренко С. У. Головне – якість освіти / С.У. Гончаренко // Педагогічна газета. – 2006. – № 3. – С. 4.
2. Загвязинский В. Методология и методы психолого-педагогического исследования : учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. Заведений / В.Загвязинский, А. Астахов. – Москва : Академия, 2001. – 208 с.
3. Локшина О. І. Моніторинг якості освіти: світовий досвід / О.І. Локшина // Педагогіка і психологія. – 2013. – № 1. – С. 108–116.
4. Романенко Ю. А. Основи організації моніторингу у вищому навчальному закладі / Ю.А.Романенко // Витоки педагогічної майстерності. Сер.: Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 8 (1). С. 49–54. URL: goo.gl/41m5mR.
5. Романенко Ю. А. Якість освіти: суть поняття та оцінювання / Ю.А.Романенко // Вісник НПУ ім. М. П. Драгоманова. URL: goo.gl/F7B9Vc.
6. Федорченко Ю. Про моніторинг оцінювання та забезпечення якості освіти / Ю.Федорченко. URL: <http://osvita.ua/vnz/54822/>. URL: <http://dinz.gov.ua>.

7. Nemanja Jovancic. Student Satisfaction Survey: 24 Question Samples// Електронний ресурс : режим доступу : <https://www.leadquizzes.com/blog/student-satisfaction-survey/>

References

1. Goncharenko S. U. Golovne – yakist` osvity / S.U. Goncharenko // Pedagogichna gazeta. – 2006. – # 3. – S. 4.
2. Zagvyazinskij V. Metodologiya i metody psihologo-pedagogicheskogo issledovaniya : ucheb. posobie dlya studentov vyssh. ped. ucheb. Zavedenij / V.Zagvyazinskij, A. Astahov. – Moskva : Akademiya, 2001. – 208 s.
3. Lokshyna O. I. Monitory`ng yakosti osvity` : svitovy`j dosvid / O.I. Lokshy`na // Pedagogika i psy`xologiya. – 2013. – # 1. – S. 108–116.
4. Romanenko Yu. A. Osnovy` organizaciyi monitory`ngu u vy`shhomu navchal`nomu zakladi / Yu.A.Romanenko // Vy`toky` pedagogichnoyi majsternosti. Ser.: Pedagogichni nauky`. – 2011. – Vy`p. 8 (1). S. 49–54. URL: goo.gl/41m5mR.
5. Romanenko Yu. A. Yakist` osvity` : sut` ponyattya ta ocinyuvannya / Yu.A.Romanenko // Visnyk NPU im. M. P. Dragomanova. URL: goo.gl/F7B9Vc.
6. Fedorchenko Yu. Pro monitory`ng ocinyuvannya ta zabezpechennya yakosti osvity` / Yu.Fedorchenko. URL: <http://osvita.ua/vnz/54822/>. URL: <http://dinz.gov.ua>.
7. Nemanja Jovancic. Student Satisfaction Survey: 24 Question Samples// Електронний ресурс : режим доступу : <https://www.leadquizzes.com/blog/student-satisfaction-survey/>

Стаття надійшла до редакції 24.03.2020 р.

УДК 370.153 + 372.52

DOI 10.31652/2415-7872-2020-62-87-92

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТА

Л. С. Бровчак

orcid.org/0000-0001-8321-9267

Л. М. Ліхницька

orcid.org/0000-0002-0883-7628

Л. В. Старовойт

orcid.org/0000-0002-5888-1651

У статті розкрито сутність понять «умова», «компетентнісний підхід». Визначено психолого-педагогічні умови розвитку особистості студента в освітньому процесі. Розглянуто критерії оцінки та етапи формування компетентності студентів. У статті проаналізовано послідовність застосування різних методів, прийомів і форм організації занять у процесі формування компетентності особистості під час навчання у ЗВО. Обґрунтовано теоретичні та методологічні засади формування компетентності, зміст компетентнісного підходу до професійної підготовки.

Ключові слова: компетентність, особистість, розвиток особистості, психолого-педагогічні умови.

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROFESSIONAL STUDENT COMPETENCE FORMATION

L. Brovchak, L. Likhitska, L. Starovoit

The article reveals the essence of the concept's condition and competence approach. Psychological and pedagogical conditions for the development of the personality of the student in the educational process of the university are determined. The evaluation criteria and the stages of the formation of students' competence are revealed. Analyzed the sequence of application of various methods, techniques and forms of organization of classes, implemented in the framework of the formation of the competence of the individual in the learning process at the university. The theoretical and methodological foundations of the formation of competence are substantiated, the content of the competence-based approach to vocational training, highlights the set of psychological and pedagogical conditions for the formation of students' competence, the implementation of psychological and pedagogical conditions in educational practice that contribute to solving the most urgent problem of modern higher education – preparing a competitive graduate. In the context of the structural and substantive reform of higher education, the role of the subsystem, which provides the development and implementation of new learning technologies, is significantly